

Komission tiedonanto: Oikeusvaltiokertomus 2025 - Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa

Kokous

-

Eduskuntatunnus

E 17/2019 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi kuudennen vuosittaisen oikeusvaltiokertomuksensa 8.7.2025 (COM(2025) 900 final). Oikeusvaltiokertomus on keskeinen väline vahvistettaessa EU:n yhteisiä arvoja ja jäsenvaltioiden sitoutumista oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen. Kertomuksessa pyritään tunnistamaan ja ennaltaehkäisemään oikeusvaltiokehitykseen liittyviä haasteita, sekä tukemaan oikeusvaltioon liittyviä uudistuksia.

Oikeusvaltiokertomuksessa esitetään yhteenveto EU:n oikeusvaltiotilanteesta ja jäsenvaltiokohtaisiin maakohtaisiin lukuihin (27 kpl) sisällytetyt arvioinnit kunkin jäsenvaltion oikeusvaltiotilanteesta, sekä näiden pohjalta annetut maakohtaiset suositukset. Lisäksi komissio on arvioinut jäsenvaltioiden edistymistä vuoden 2024 kertomukseen sisällytetyjen suositusten noudattamisessa. Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus sisältää vuoden 2024 tavoin maaluvut myös neljästä laajentumisprosessissa pisimmälle edenneestä ehdokasmaasta, Albaniasta, Montenegrosta, Pohjois-Makedoniasta ja Serbiasta. Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus sisältää ensimmäisen kerran arvion jäsenvaltioiden oikeusvaltiotilanteesta myös EU:n sisämarkkinoiden näkökulmasta.

Oikeusvaltiokertomuksen pohjalta tullaan käymään ns. horisontaalinen, EU:n yleistä oikeusvaltiotilannetta tarkasteleva keskustelu yleisten asioiden neuvostossa 16.9.2025. Lisäksi jäsenvaltiokohtaista oikeusvaltiotilanteen tarkastelua jatketaan alustavan tiedon mukaan yleisten asioiden neuvostossa 17.11.2025 Bulgarian, Tšekin, Irlannin ja Saksan osalta.

Suomen kanta

Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Oikeusvaltiokysymysten osalta Suomi jatkaa toimintaansa pitkäaikaisella linjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa.

Valtioneuvosto jakaa komission näkemyksen siitä, että oikeusvaltioperiaate on hyvin toimivan demokratian ja yksilön oikeuksien suojelun edellytys. Oikeusvaltioperiaatteella on merkitystä kansalaisille ja yrityksille kaikkialla EU:ssa sekä EU:n toiminnan uskottavuudelle myös globaalisti sen toiminnassa kansainvälisten kumppanien kanssa. On tärkeää, että unionissa jatketaan määrätietoisesti työtä oikeusvaltioperiaatteen ja unionin yhteisten arvojen ylläpitämisessä, sillä tämän avulla parannetaan eurooppalaisten demokratioiden häiriönsietokykyä ja keskinäistä luottamusta. Keskinäinen luottamus osaltaan varmistaa myös investointeja suosivan toimintaympäristön toteutumista sisämarkkinoilla.

Komission vuotuinen oikeusvaltiokertomus on keskeinen työväline oikeusvaltioperiaatteen edistämisessä EU:ssa. Valtioneuvosto yhtyy komission näkemykseen siitä, että oikeusvaltiokertomuksen ja sen mahdollistaman vuoropuhelun avulla on osaltaan edistetty myönteistä oikeusvaltiokehitystä jäsenvaltioissa, ja yleistä tietoisuutta oikeusvaltioperiaatteen merkityksestä. Valtioneuvosto panee kuitenkin huolestuneena merkillä, että joissakin jäsenvaltioissa on edelleen merkittäviä järjestelmätason ongelmia.

Valtioneuvosto pitää arvokkaana komission tekemää työtä oikeusvaltioperiaatteen ylläpitämiseksi ja oikeusvaltiovälineiden kehittämiseksi. Jotta unioni voi vastata tehokkaasti muuttuviin oikeusvaltiohaasteisiin, on tärkeää, että jo olemassa olevia oikeusvaltiovälineitä käytetään tehokkaasti ja toisiaan täydentävästi, ja että uusia välineitä kehitetään tarvittaessa myös jatkossa. Yhteistyö esimerkiksi Euroopan neuvoston kanssa on tärkeää, ottaen huomioon erityisesti Venetsian komission oikeusvaltion tarkistuslistan (Rule of Law Checklist) merkityksen.

Valtioneuvosto pitää oikeusvaltioon liittyvien ongelmien sisämarkkinavaikutusten sisällyttämistä oikeusvaltiokertomukseen hyvänä kehityksenä. Tämä voi osaltaan edistää sisämarkkinoiden toimintaa ja mahdollisten sisämarkkinoihin vaikuttavien oikeusvaltiohaasteiden tunnistamista ennakkolisesti. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti myös ehdokasmaiden sisällyttämiseen EU:n oikeusvaltiokertomukseen ja katsoo, että sitoutuminen EU:n oikeusvaltiovälineisiin voi osaltaan edistää ehdokasmaiden sitoutumista yhteisiin arvoihin. Tältä osin Suomi kuitenkin korostaa, että jäsenyyskriteerien täyttymistä ehdokasmaissa tulee arvioida liittymisprosessin mukaisissa erillisissä ja oikeusvaltioraportointia huomattavasti yksityiskohtaisemmissa menettelyissä, joissa oikeusvaltiouudistukset ovat keskiössä ja määrittävät liittymisprosessin tahdin (E 46/2024 vp).

Valtioneuvosto korostaa, että unionin budjetista saatava rahoitus on linkitettävä tiiviisti oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseen, varojen väärinkäytön vastaisiin toimiin ja korruption ehkäisemiseen. Valtioneuvosto pitää tarkoituksenmukaisena, että komissio ei tulevaa monivuotista rahoituskehystä (MFF 2028-2034) koskevassa ehdotuksessaan esitä muutoksia voimassa olevaan ja toimivaan ehdollisuusasetukseen, jota siis sovelletaan myös jatkossa kaikkeen EU-rahoitukseen. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti komission tavoitteeseen lisätä entisestään oikeusvaltioperiaatteen ja rahoituksen saamisen välistä ehdollisuutta tulevassa rahoituskehityksessä. Edelleen Valtioneuvosto pitää hyvänä komission tavoitetta tiivistää oikeusvaltiokertomuksen suositusten ja EU:n budjetista osoitetun rahoituksen välistä yhteyttä. EU-rahoitusinstrumenteilla myös tärkeällä tavalla tuetaan oikeusvaltioperiaatteen ja demokratian toteutumista.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että oikeusvaltiokertomukseen pohjautuvia keskusteluja käydään yleisten asioiden neuvostossa ja oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa, sekä tarvittaessa myös muissa neuvoston kokoonpanoissa. Eri neuvostokokoonpanoissa

käytävät keskustelut voivat syventää EU:ssa käytävää teemakohtaista oikeusvaltiokeskustelua ja tehostaa oikeusvaltiokertomuksen hyödyntämistä.

Valtioneuvosto ottaa huomioon komission Suomelle vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksessa osoittamat suositukset, jotka huomioidaan näihin toimiin liittyvissä kansallisissa prosesseissa.

Pääasiallinen sisältö

Komission vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus

Oikeusvaltioperiaatteen kehitys ja siihen liittyvät toimet EU:ssa

EU:n toimet oikeusvaltioperiaatteen edistämiseksi

EU on vahvistanut oikeusvaltioperiaatteeseen liittyviä välineitään vuodesta 2019 lähtien. Oikeusvaltiovälineet ovat monipuolistuneet (mm. oikeusvaltiokertomus, ehdollisuusasetus, neuvoston oikeusvaltiokertomukseen perustuva oikeusvaltiovuoropuhelu) ja komissio on antanut aloitteita, joilla on merkitystä oikeusvaltioperiaatteen edistämiseksi (mm. tiedotusvälineiden vapauden ja moninaisuuden edistämiseksi annettu Eurooppalainen medianvapauslainsäädös (EMFA), joka tuli voimaan toukokuussa 2024, ja korruptiontorjunnan tehostamiseksi toukokuussa 2023 annettu direktiiviehdotus, joka on parhaillaan kolmikantaneuvotteluissa).

Oikeusvaltiokertomus antaa yleiskuvan kunkin EU:n jäsenvaltion oikeusvaltiotilanteesta ja auttaa tunnistamaan ongelmia ja kohdistamaan uudistuksia. Oikeusvaltiokertomus ja sen suositukset ovat kulmakivi jatkuvalla vuoropuhelulla jäsenvaltioiden kanssa ja niiden välillä. Komissio on tehnyt tiivistä yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa varmistaa oikeusvaltioperiaatetta vahvistavien politiikkojen ja oikeudellisten välineiden kehittämisen ja täytäntöönpanon. Uusi komissio on sitoutunut parantamaan oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen seurantaan ja raportointia, erityisesti oikeusvaltiokertomuksen suositusten toimeenpanoa seuraamalla.

Oikeusvaltiokertomusta käytetään keskustelun pohjana yleisten asioiden neuvostossa käytävässä oikeusvaltiovuoropuhelussa. Vuonna 2024 neuvoston oikeusvaltiovuoropuhelu laajennettiin koskemaan myös kertomukseen sisällytettyjä laajentumismaita. Euroopan parlamentti jatkoi vuotuista keskusteluaan oikeusvaltioreportista, Euroopan talous- ja sosiaalikomitea jatkoi oikeusvaltiokeskusteluaan ja Euroopan alueiden komitea aloitti pohdinnan paikallisesta ja alueellisesta näkökulmasta oikeusvaltioperiaatteen täytäntöönpanossa. Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto käy lokakuun neuvostossa (12.–13.10.2025) keskustelun oikeusvaltiokehityksestä oikeusasioissa.

Vastauksena Venäjän Ukrainaan kohdistamaan hyökkäyssotaan EU:n sitoutuminen oikeusvaltioperiaatteen puolustamiseen on entisestään vahvistunut. Demokraattisten rakenteiden lujittaminen, oikeusvaltioperiaatteen ylläpitäminen ja perusoikeuksien suojeleminen ovat myös laajentumisprosessin ytimessä, ja oikeusvaltioperiaate on keskeinen tekijä erilaisissa laajentumisvälineissä.

Komission puheenjohtajan Ursula von der Leyenin poliittisten suuntaviivojen 2024 mukaisesti komissio pyrkii luomaan tiiviimmän yhteyden oikeusvaltiokertomuksen suositusten ja rahoituksen saamisen välille, lisäämällä ehdollisuutta tulevassa monivuotisessa rahoituskehityksessä. Komissio on heinäkuussa 2025 antamansa rahoituskehitysehdotuksen kansallisen ja aluetason kumppanuusrahoitusta koskevassa asetusehdotuksessa (NRPP) ehdottanut EU:n perusoikeuskirjaan ja oikeusvaltioperiaatteeseen kytkeytyviä horisontaalisia periaatteita, jotka muodostaisivat ennakoedellytykset rahoituksen saamiselle. Ehdotuksen mukaan periaatteisiin liittyvien edellytysten täyttymistä arvioitaessa

komissio voisi ottaa muun relevantin informaation ohella huomioon sekä komission oikeusvaltiokertomuksen maakohtaiset luvut että European Semester -maaraaportit.

Oikeusvaltioperiaate on kiinteä osa eurooppalaista ohjausjaksoa (European Semester) ja sen maakohtaisia suosituksia. Näiden suositusten mukaisesti monet jäsenvaltiot ovat jatkaneet uudistusten toteuttamista erityisillä oikeusvaltioperiaatteeseen liittyvillä toimenpiteillä kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmiansa (RRP) sitoumusten mukaisesti.

Komissio on vuoden 2025 loppupuolella antamassa Eurooppalaisen demokratian kilpi -aloitteen, jonka tavoitteena on vahvistaa EU:n vahvoja ja kestäviä demokratioita. Samanaikaisesti komissio valmistelee myös ensimmäistä kansalaisyhteiskuntastrategiaa, jonka tavoitteena on edistää ja suojella kansalaisyhteiskunnan roolia kaikkialla EU:ssa.

EU:n rahoituslähteet tukevat oikeuslaitoksen, median ja kansalaisyhteiskunnan valmiuksien vahvistamista oikeusvaltioperiaatteen ylläpitämisessä ja tarjoavat teknistä apua kohdennettuihin uudistuksiin (esim. kansalaisten, tasa-arvon, oikeuksien ja arvojen ohjelma (CERV), oikeusalan ohjelma, Euroopan sosiaalirahasto plus jne).

Äskettäin perustettu European Board for Media Services on keskeisessä roolissa mediapolitiikan seurannassa, koordinoinnissa ja tukemisessa kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Komissio on tukenut jäsenvaltioita toimittajia ja ihmisoikeuksien puolustajia vastaan nostettujen kohtuuttomien oikeusjuttujen torjumiseksi rajat ylittävissä tilanteissa annetun direktiivin (SLAPP) saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä. Korruption torjunnan osalta EU:n korruptionvastainen verkosto tarjoaa laajan foorumin säännölliselle yhteistyölle ja hyvien käytäntöjen vaihtamiselle jäsenvaltioiden välillä.

EU:n toimet oikeusvaltiorikkomuksiin reagoimiseksi

EU on vahvistanut valmiuksiaan reagoida tehokkaasti oikeusvaltioperiaatteen rikkomiseen hyödyntäen useita välineitä, kuten rikkomusmenettelyjä, EU-tuomioistuimen prosesseja, Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 7 artiklan mukaista menettelyä sekä yleisestä ehdollisuusjärjestelmästä EU:n talousarvion suojaamiseksi annettua asetusta (ehdollisuusasetus).

Unkarin osalta on aloitettu vuonna 2018 SEU 7(1) artiklan mukainen menettely, jonka nojalla neuvosto voi määrittää EU:n arvojen vakavan loukkaamisen selvän vaaran ja seurata tällaisia riskejä. Menettely Unkarin osalta jatkuu edelleen. Yleisten asioiden neuvostossa järjestettiin Unkarin oikeusvaltiotilannetta koskeva tilannekatsaus viimeksi marraskuussa 2024 ja virallinen kuuleminen viimeksi toukokuussa 2025.

Unkarin osalta on aloitettu joulukuussa 2022 ehdollisuusasetukseen liittyvät toimet, joiden nojalla maalta on jäädytetty varoja. Komission joulukuussa 2023 ja joulukuussa 2024 antamien päätösten mukaan Unkarin oikeusvaltiotilanteensa korjaamiseksi esittämät toimet eivät ole olleet riittäviä, joten varojen jäädytys jatkuu.

Oikeusvaltiokertomuksen sisältö ja rakenne

Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus on kuudes laatuaan ja ensimmäinen nykyisen komission toimikaudella. Kertomus käsittää edellisten vuosien tavoin yleiskatsauksen oikeusvaltiotilanteen kehityksestä EU:ssa ja maakohtaiset luvut, joissa arvioidaan jäsenvaltiokohtaista oikeusvaltiotilannetta ja vuoden 2024 jälkeen tapahtunutta kehitystä. Komissio on arvioinut sitä, miten jäsenvaltiot ovat noudattaneet ja edistäneet niille vuonna 2024 annettuja suosituksia. Lisäksi jäsenvaltioille on osoitettu uudet jäsenvaltiokohtaiset suositukset, joiden tarkoituksena on tukea uudistustyötä.

Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksessa tarkastellaan vuoden 2024 tavoin jäsenvaltioiden lisäksi myös laajentumisprosessissa pisimmälle edenneiden Albanian, Montenegron, Pohjois-Makedonian ja Serbian oikeusvaltiokehitystä. Tämän tarkoituksena on tukea maiden uudistuspyrkimyksiä ja varmistaa, että maat jatkavat oikeusvaltionsa kehittämistä edetäkseen kohti EU-jäsenyyttä. Laajentumismaille ei oikeusvaltiokertomuksen yhteydessä anneta suosituksia, vaan suositukset annetaan erikseen vuotuisen laajentumispaketin yhteydessä.

Oikeusvaltiokertomus sisältää katsauksen oikeusvaltioperiaatteen kehitykseen ja siihen liittyviin toimiin EU:ssa. Lisäksi oikeusvaltiokertomuksessa tarkastellaan oikeusvaltiokehitystä neljän oikeusvaltioperiaatteen sisältämän keskeisen pilarin avulla: i) oikeuslaitos, ii) korruptiontorjuntakehys, iii) tiedotusvälineiden moniarvoisuus ja vapaus, sekä iv) hallitusjärjestelmän osien keskinäinen valvonta (nk. checks and balances). Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksessa tarkastellaan ensimmäisen kerran oikeusvaltioperiaatetta myös EU:n sisämarkkinoiden perustana (nk. sisämarkkinaulottuvuus (vi)). Sisämarkkinaulottuvuus ei muodosta omaa pilariaan, vaan sitä on tarkasteltu osana muita pilareita. Myös laajentumismaiden tarkastelu sisältää sisämarkkinaulottuvuuden.

Oikeusvaltiokertomus perustuu komission omaan laadulliseen arvioon, jäsenvaltioiden kansallisten viranomaisten kirjallisiin selvityksiin, komission maavierailuihin, kansainväliin lähteisiin sekä sidosryhmien kuulemiseen. Myös Euroopan neuvosto on toimittanut katsauksia ja lausuntoja. Ennen raportin hyväksymistä jäsenvaltiot ja laajentumiskumppanit ovat saattaneet tarkastaa ja täydentää tietojaan.

Oikeusvaltiokertomuksen havainnot

Komission mukaan oikeusvaltiokertomus vahvistaa kumppanuutta jäsenvaltioiden kanssa, korostaen ennaltaehkäisevää ja vuoropuheluun perustuvaa lähestymistapaa. Komissio katsoo jäsenvaltioille annettavien suositusten auttavan maita oikeusvaltiotoimiensa suuntaamisessa ja priorisoinnissa. Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksen mukaan jäsenvaltioiden sitoutuminen oikeusvaltiokertomuksen suosituksiin on vahvaa. Vuonna 2024 annetuista suosituksista 57 % on toteutettu kokonaan tai osittain. Komissio huomioi, että joidenkin suositusten toteuttaminen voi kestää kauemmin meneillään olevien poliittisten prosessien, vaalisyklien tai sidosryhmien kuulemisten vuoksi. Suositusten toimeenpanossa eteneminen on epätasaista ja joissakin jäsenvaltioissa oikeusvaltiotilanne on heikentynyt entisestään eikä suositusten noudattamiseen ole ryhdytty.

i) Oikeuslaitokset

Riippumattomat ja tehokkaat tuomioistuimet ovat perusta oikeusvaltiolle ja talouden toiminnalle.

Vuonna 2025 tehdyn Eurobarometri-kyselyn mukaan kansalaisten käsitys oikeuslaitoksen riippumattomuudesta on kasvanut 13 jäsenvaltiossa, pysynyt vakaana kolmessa jäsenvaltiossa ja laskenut 11 jäsenvaltiossa. Vastaavasti yritysten käsitys riippumattomuudesta on kasvanut 15 jäsenvaltiossa, pysynyt vakaana kahdessa ja laskenut 10 jäsenvaltiossa.

Tanskassa, Ruotsissa, **Suomessa**, Irlannissa, Luxemburgissa ja Alankomaissa kansalaisten ja yritysten luottamus oikeuslaitoksen riippumattomuuteen on hyvin korkea (yli 75 %). Bulgariassa, Kroatiaassa ja Puolassa kansalaisten luottamus oikeuslaitoksen riippumattomuuteen on puolestaan hyvin alhainen (alle 30 %). Laajentumismaiden osalta Eurobarometrin tulokset osoittavat parhaimmillaan keskimääräistä koettua itsenäisyyttä ja riippumattomuutta.

Useat jäsenvaltiot ovat edistäneet toimia tuomareiden nimittämisen- ja erottamismenettelyihin ja tuomarineuvostojen valtuuksiin ja rakenteeseen liittyen (mm. Luxemburg, Irlanti, Espanja, Malta, Kreikka, Saksa, Kypros, Liettua). Toisaalta joissakin jäsenvaltioissa kehitystä ei tapahdu, tai uudistukset etenevät hitaasti. Bulgariassa perustuslakituomioistuin mitätöi korkeimman tuomarineuvoston kokoonpanoon tehdyt muutokset, joilla oli tarkoitus puuttua pitkään jatkuneisiin huolenaiheisiin. **Suomessa** on toteutettu vain rajallisia toimia maallikkotuomareiden nimitysmenettelyn uudistuksen edistämiseksi ja Ruotsissa keskustelu maallikkotuomareiden nimitysmenettelyn riippumattomuuden vahvistamisesta on edelleen käynnissä. Joissakin jäsenvaltioissa on haasteita tai puutteita korkeisiin oikeudellisiin virkoihin ja tuomioistuinten presidenttien virkoihin nimittämisen osalta (mm. Unkari, Latvia, Itävalta). Muutamissa jäsenvaltioissa on huolta oikeuslaitokseen kohdistuvasta kohtuuttomasta paineesta (Unkari, Bulgaria).

Joissakin jäsenvaltioissa on edistytty syyttäjälaitoksen riippumattomuuden turvaamisessa (mm. Slovenia, Espanja, Kypros, Puola), kun taas joissakin jäsenvaltioissa syyttäjälaitoksen uudistaminen ei ole edennyt (mm. Itävalta, Bulgaria, Unkari ja Slovakia).

Oikeudenkäytön laadussa ja tehokkuudessa on haasteita joissakin jäsenvaltioissa. Esimerkiksi Kreikassa, Italiassa, Maltalla ja Kroatiaassa oikeudenkäynnit kestävät edelleen pitkään. Toisaalta esimerkiksi Tšekissä ja Belgiassa on nopeutettu käsittelyaikoja, ja Saksassa on otettu käyttöön uusi menettely massaluontoisten siviilijuttujen käsittelyyn.

Useissa jäsenvaltioissa on jatkettu investointeja oikeusjärjestelmiin, mm. henkilöresursien lisäämisen tai palkkauksen kautta (mm. Portugali, Alankomaat, Romania, Ruotsi, Tanska, Slovenia, Kroatia, Unkari), kun taas joissakin jäsenvaltioissa resursseihin ja rekrytointeihin liittyvät haasteet jatkuvat (mm. Saksa, Kypros). Oikeudenkäyntikustannusten vähentämiseksi ja oikeusavun saatavuuden turvaamiseksi on toteutettu toimia mm. Irlannissa, Espanjassa ja Tanskassa.

Oikeuslaitoksen digitalisaatioon liittyviä aloitteita on edistetty Tanskassa, Virossa, Irlannissa, Kreikassa, Espanjassa, Ranskassa, Luxemburgissa, Maltalla ja Puolassa.

ii) Korruptiontorjunta

Korruptio heikentää luottamusta julkisiin instituutioihin, vahingoittaa julkisten palvelujen tarjoamista ja luo epäluottamusta.

Transparency Internationalin korruptioindeksin perusteella EU:n jäsenvaltioista kahdeksan sijoittuu 20:n vähiten korruptoituneen valtion joukkoon. Jäsenmaiden välillä on kuitenkin edelleen eroja. Laajentumisvaltiot sijoittuvat vertailussa keskiarvon alapuolelle. Vuoden 2025 Eurobarometri-kyselyn mukaan korruptio on edelleen vakava huolenaihe EU:n kansalaisille ja yrityksille. Noin seitsemän kymmenestä eurooppalaisesta (69 %) uskoo, että korruptio on laajalle levinnyttä heidän kotimaassaan, ja yli neljä kymmenestä eurooppalaisesta (44 %) katsoo, että korruption taso on lisääntynyt heidän kotimaassaan. Vain 32 % kansalaisista katsoo, että heidän hallituksensa toimet korruption torjumiseksi ovat tehokkaita. Useimmat eurooppalaiset yritykset (63 %) näkevät, että korruptio on laajalle levinnyttä. Noin kaksi kolmasosaa eurooppalaisista (66 %) uskoo, että korkean tason korruptiotapauksia ei tutkita riittävästi.

Lähes kaikilla jäsenvaltioilla on kansallinen korruptiontorjuntastrategia, mutta niiden laajuus ja kattavuus vaihtelee jäsenvaltioittain. Useissa jäsenvaltioissa on joko hiljattain hyväksytty uusia korruptiontorjuntasuunnitelmia (mm. Alankomaat, **Suomi**, Slovenia), tai niitä valmistellaan parhaillaan (mm. Romania, Viro ja Kreikka).

Useat jäsenvaltiot ovat vieneet eteenpäin rikoslain uudistuksia korruption torjunnan tehostamiseksi (mm. Ruotsi, Kroatia, Saksa, Espanja). Monissa jäsenvaltioissa

suunnitellut uudistukset on väliaikaisesti keskeytetty, jotta ne saataisiin yhdenmukaisiksi parhaillaan kolmikantaneuvotteluissa olevan EU:n korruptiontorjuntadirektiivin kanssa (mm. **Suomi**). Jotkut jäsenvaltiot ovat vahvistaneet korruptiontorjuntainstituutioitaan (Kypros, Belgia), ja joissakin jäsenvaltioissa korruptiotapausten tutkintaan on osoitettu lisää resursseja (Portugali, Espanja). Joissakin jäsenvaltioissa korruptiontorjunta aiheuttaa uudistuksista huolimatta edelleen huolta (Slovakia).

Joissakin maissa korkean tason korruption rikosten tutkinta ja syytteen esittäminen on tehokasta (mm. Ranska, Alankomaat, Ruotsi, Latvia, Slovenia). Useissa maissa on kuitenkin edelleen ongelmia korruption rikosten tutkimisessa ajallaan ennen niiden vanhentumista (mm. Portugali, Romania). Komission mukaan Bulgarian ja Unkarin on vielä osoitettava vahvaa näyttöä korkean tason korruption tutkinnasta, syytteen esittämisestä ja lopullisista tuomioista.

Korkeissa tehtävissä toimiviin sovellettavia käytäntöjä on valmisteltu joissakin jäsenvaltioissa (mm. Slovakia, Italia, Itävalta). Joissakin jäsenvaltioissa eturistiriitoja koskeissa säännöissä on edelleen puutteita (mm. Tšekki, Malta).

Joissakin jäsenvaltioissa on tarkistettu sääntöjä lobbauksen avoimuudesta (mm. Tšekki, Viro, Espanja, Irlanti, Ruotsi), kun taas useissa jäsenvaltioissa lainsäädäntö on edelleen puutteellista tai uudistuksia ei ole toteutettu (mm. Italia, Alankomaat, Portugali, Ranska, Puola, Itävalta, Belgia). Puoluerahoituksen läpinäkyvyyden osalta useat jäsenvaltiot ovat hyväksyneet tai harkitsevat uudistuksia (mm. Slovenia, Latvia, Viro, Italia, **Suomi**, Tanska, Romania). Julkisen ja yksityisen sektorin välistä pyörövi-ilmioita koskevien sääntöjen asettaminen ja täytäntöönpano ovat keskeisiä huomion kohteita. **Suomessa** ministerien pyörövi-ilmioita rajoittava laki esitettiin eduskunnalle syyskuussa 2024.

Korruption korkean riskin aloiksi on tunnistettu aloja, jotka käsittelevät merkittäviä julkisia varoja tai tarjoavat keskeisiä palveluita, kuten terveydenhuolto, energia, kaupunkisuunnittelu ja kuntasektori. EU:n korruptionvastaisen verkoston puitteissa komissio ja jäsenvaltiot analysoivat näitä riskialttiita alueita ja jakavat parhaita käytäntöjä siitä, miten niihin voidaan parhaiten puuttua. Mm. Liettua ja **Suomi** ovat ottaneet käyttöön riskialttiiden alojen seurantaan liittyviä mekanismeja, ja Saksa on nykyaikaistanut julkisia hankintoja koskevia sääntöjään. Alankomaissa, Ruotsissa ja Belgiassa on käynnissä aloitteita järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvän korruption torjumiseksi.

iii) Tiedotusvälineiden moniarvoisuus ja vapaus

Tiedotusvälineiden vapaus ja moniarvoisuus ovat keskeisiä oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseksi.

Tiedotusvälineiden moniarvoisuutta tarkastelevan seurantavälineen (Media Pluralism Monitor) vuoden 2025 havaintojen mukaan toimittajien olosuhteet ovat heikentyneet useissa maissa, mukaan lukien lisääntynyt fyysinen väkivalta, lisääntynyt verkossa tapahtuva häirintä ja poliitikkojen mustamaalauskampanjat. Median omistajuuden keskittyminen ja joidenkin digitaalisten alustojen hallitseva asema aiheuttavat kasvavia riskejä. Mediakenttään kohdistuu kaikkialla Euroopassa myös voimakasta taloudellista rasisitua, mikä lisää poliittisen vaikuttamisen mahdollisuutta.

Kaikilla jäsenvaltioilla on lainsäädäntöä, joka sääntele median sääntelyviranomaisten toimivaltaa ja riippumattomuutta. Komission viimevuosina esittämät toimenpiteet, kuten toimittajien turvallisuuden ja suojelun vahvistaminen (SLAPP-direktiivi) ja mediakentän rakenteellisten haasteiden ratkaiseminen (Eurooppalainen medianvapaussäädös, EMFA) ovat jäsenvaltioissa eri täytäntöönpanovaiheissa.

Median sääntelyviranomaisten resursseja on lisätty joissakin jäsenvaltioissa (mm. Portugali, Ruotsi, Viro, Tanska, Kreikka) ja joissakin valtioissa suunnitellaan annettavaksi lainsäädäntöä sääntelyviranomaisten uusista seuranta- ja valvontatehtäviä (mm. Viro, **Suomi**, Slovenia, Tšekki, Irlanti, Belgia, Luxembourg, Malta, Slovakia, Ruotsi). Useissa jäsenvaltioissa on edelleen huolta sääntelyviranomaisten riippumattomuudesta tai puolueettomuudesta, (mm. Unkari, Kreikka, Puola).

Useissa maissa on tehty työtä median omistuksen läpinäkyvyyden lisäämiseksi (mm. Kroatia, Kreikka, Ranska, Latvia), mutta haasteita on edelleen (mm. Bulgaria, Tšekki, Alankomaat, Kypros, Espanja). Tiedotusvälineiden riippumattomuuden turvaamiseksi on tehty työtä joissakin jäsenvaltioissa (Kypros, Malta, Slovakia, Puola), mutta huolenaiheita on edelleen useissa jäsenvaltioissa (mm. Unkari, Romania, Malta). Huolta aiheuttaa myös Slovakiassa heinäkuussa 2024 säädetty laki, jolla lakkautettiin julkinen yleisradioyhtiö.

Toimittajien suojelun osalta myönteistä kehitystä on tapahtunut joissakin jäsenvaltioissa (mm. Kreikka, Ruotsi, Luxembourg).

iv) Hallitusjärjestelmän osien keskinäinen valvonta (nk. checks and balances)

Hyvin toimiva institutionaalinen valvontajärjestelmä on oikeusvaltioperiaatteen ydin.

Joissakin jäsenvaltioissa on käynnissä toimia perustuslaillisen valvontajärjestelmän vahvistamiseksi (mm. Alankomaat, Ruotsi). Toisaalta Unkarissa hallitus käyttää edelleen laajasti hätätilatoimivaltuuksiaan, mikä heikentää oikeusvarmuutta.

Useat jäsenvaltiot ovat ryhtyneet toimiin parantaakseen sidosryhmien kuulemista lainsäädäntöprosessissa (mm. Kypros, Viro), mutta puutteita sidosryhmien osallistumisessa lainsäädäntöprosessiin on edelleen (mm. Slovakia, Malta, Bulgaria). Joissakin jäsenvaltioissa on pyritty edistämään oikeusasiamiesten ja kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden roolia (mm. Alankomaat, Liettua, Kroatia). Haasteita on edelleen esim. Romaniassa, Belgiassa, Maltalla.

Kansalaisyhteiskunta kohtaa edelleen enenevässä määrin haasteita, kuten toimintaedellytysten rajoittuminen, riittämätön rahoitus jne. Vaikka useimmat jäsenvaltiot varmistavat asianmukaisesti kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytykset ja lisätoimia tämän turvaamiseksi on tehty (mm. Puola, Viro, Espanja, Itävalta, Ruotsi, Tanska, Irlanti), Unkarissa kansalaisjärjestöjen toimintaympäristön heikkeneminen ja oikeudellinen epävarmuus jatkuu ja Slovakiassa kansalaisyhteiskuntaan kohdistuu paineita mm. uusien raportointi- ja tiedonantovelvollisuuksien kautta. Myös yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutuminen on Unkarissa heikentynyt viimeaikaisten lainsäädäntömuutosten myötä.

v) Sisämarkkinaulottuvuus

Komissio katsoo, että sisämarkkinaulottuvuuden lisääminen oikeusvaltiokertomukseen tuo lisäarvoa, koska oikeusvaltion ja hyvän hallinnon ylläpitäminen on elintärkeää vakaan liiketoimintaympäristön turvaamiseksi sisämarkkinoilla. Oikeusvaltioperiaate varmistaa sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa ja kestävyyttä, sekä EU:n lainsäädännön tehokasta, yhdenmukaista ja läpinäkyvää soveltamista. Tehokkaalla oikeusjärjestelmällä, korruption torjunnalla, hyvällä hallintotavalla ja oikeusvarmuudella on merkittävä taloudellinen vaikutus. Nämä tekijät vaikuttavat sisämarkkinoiden sujuvaan toimintaan, muokkaavat liiketoimintaympäristöä, ohjaavat investointipäätöksiä ja vaikuttavat kuluttajien luottamukseen.

EU:n oikeusalan tulostaulussa 2025 esitettyjen Eurobarometri-tulosten perusteella julkisia hankintoja hoitavan ensimmäisen oikeusasteen osalta koettu riippumattomuus on

korkeinta Itävallassa, **Suomessa** ja Italiassa, ja matalinta Bulgariassa, Unkarissa ja Kroatiassa. Kansallisten kilpailuviranomaisten koettu riippumattomuus on korkeinta Itävallassa, **Suomessa** ja Maltalla ja matalinta Unkarissa, Bulgariassa ja Kroatiassa. Sijoitussuojan osalta yli kaksi kolmasosaa ilmaisi luottamustaan Luxemburgiin, Irlantiin, **Suomeen**, Maltaan, Tanskaan, Ruotsiin, Itävaltaan, Sloveniaan ja Alankomaihin, kun taas alle kolmannes ilmaisi luottamustaan Kreikkaan ja Kyprokseen.

Joissakin jäsenvaltioissa on edistetty tuomareiden erikoistumista kaupallisiin asioihin (mm. Saksa, Latvia ja Puola osalta). **Suomen** osalta yritysmaailman sidosryhmät raportoivat suotuisasta investointisuoja koskevasta kehiksestä, mutta toisaalta arvioivat korkeiden oikeudenkäyntikustannusten saattavan haitata oikeussuojan saatavuutta immateriaalioikeuksiin liittyen.

Suomen oikeusvaltiotilanne

Suomea koskevassa maaluvussa nostetaan esiin mm. seuraavia seikkoja Suomen oikeusvaltiotilanteesta.

Suomen oikeuslaitosta pidetään edelleen hyvin riippumattomana. Kertomuksen mukaan 89 % kansalaisista ja 90 % yrityksistä koki tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuuden melko tai erittäin hyväksi. Työryhmä, jonka tavoitteena on vahvistaa oikeuslaitoksen riippumattomuutta, on jatkanut työtään, ja lautamiesten nimittämisuudistuksen suhteen on toteutettu joitakin toimia. Sidoryhmät ovat huolissaan siitä, että määräaikaisia tuomareita nimitetään suuressa määrin, sillä sen koetaan aiheuttavan haasteita oikeuslaitoksen riippumattomuuden suhteen. Valtioneuvosto on toteuttanut toimia, joilla on vahvistettu uhrien suojelua rikosasioissa vaihtoehdoisen riidanratkaisun yhteydessä.

Yleisten tuomioistuinten asianhallinnan digitalisointia koskeva hanke saatiin päätökseen vuonna 2024, ja järjestelmää kehitetään edelleen. Yksityisille oikeusavustajille maksettavia palkkioita korotettiin.

Asiantuntijat, kansalaiset ja yritysjohtajat pitävät Suomea yhtenä maailman vähiten korruptoituneista maista. Vuodet 2024–2027 kattava uusi korruptionvastainen toimenpideohjelma hyväksyttiin vuonna 2025. Poliisin ja Syyttäjälaitoksen yhteistyö sujuu edelleen hyvin, ja riittävien resurssien ansiosta ne voivat hoitaa tehtävänsä tehokkaasti. Valtioneuvosto aikoo ehdottaa lainsäädäntöä vaikutusvallan kauppaamisen kriminalisoinniseksi ja tarkistaa ulkomaisen lahjontarikoksen määritelmää sitten, kun ehdotus EU:n korruptiontorjuntadirektiivistä on hyväksytty. Lisäksi on käyty keskustelua ministerien lahjomattomuuskehiksen mahdollisesta vahvistamisesta käytännössä. Avouusrekisterilaki toimii hyvin. Eduskunnalle on toimitettu lainsäädäntöehdotus ministerien pyöröviilmiön rajoittamisesta, ja puoluerahoituksen läpinäkyvyyden lisäämistä koskevat lainsäädäntömuutokset ovat tulleet voimaan. Julkisiin hankintoihin liittyvillä uusilla aloitteilla pyritään torjumaan korruptionriskiä julkisten hankintojen alalla, jossa se on edelleen suuri, samoin kuin kaupunkisuunnittelun ja maankäytön suunnittelun alalla.

Kertomuksen mukaan kansalliset media-alan sääntelyviranomaiset käyvät parhaillaan läpi rakenteellisia muutoksia, mutta niiden riippumattomuus pysyy vakaana. Lehdistön päivitettyjä eettisiä sääntöjä on alettu soveltaa, ja Julkisen sanan neuvoston käsiteltäväksi tulee edelleen runsaasti toimittajan etiikkaan liittyviä kanteluja. Valtioneuvosto on ehdottanut uutta lainsäädäntöä, jolla julkisen palvelun tiedotusvälineiden riippumattomuutta vahvistetaan entisestään samalla kun niiden rahoitusta vähennetään. Tiedonsaantioikeuden vahvistamiseksi on toteutettu joitakin toimenpiteitä. Toimittajien suojelun kehys on pysynyt vakaana.

Lainsäädäntöprosessi on yleisesti ottaen osallistava, mutta sidoryhmien mukaan parantamisen varaa on esimerkiksi sen varmistamisessa, että kuulemisaikojen

vähimmäiskestoa noudatetaan käytännössä. Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytykset ovat edelleen laajat, mutta jotkin sidosryhmät raportoivat kansalaisyhteiskunnan toimijoiden roolia koskevan narratiivin muuttumisesta.

Suomelle osoitetut suositukset

Suomelle vuoden 2024 oikeusvaltiokertomuksessa osoitettujen suositusten osalta komissio on vuoden 2025 kertomuksessa todennut, että Suomi:

- *on noudattanut kaikilta osin suositusta* jatkaa oikeusvaltion takeita ja oikeuslaitoksen kehittämistä käsittelevän työryhmän työtä oikeuslaitoksen riippumattomuuden vahvistamiseksi ja oikeussuojan laadun parantamiseksi;
- *on edistynyt vain vähän* lautamiesten nimitysuudistuksen toteuttamisessa ottaen huomioon oikeuslaitoksen riippumattomuutta koskevat eurooppalaiset vaatimukset;
- *on edistynyt vain vähän* lainsäädännön antamisessa vaikutusvallan kauppaamisesta ja toimissa esittää ulkomaisen lahjontarikoksen määritelmän tarkistamista;
- *on edistynyt vain vähän* ministereihin ja ylimpiin virkamiehiin sovellettavan lahjomattomuus- ja vastuuvollisuuskehyksen lujittamisessa hyväksymällä heitä koskevat käytännesäännöt;
- *on edelleen edistynyt jonkin verran* viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain uudistamisessa, jotta voidaan varmistaa asiakirjojen tosiasiallinen ja laajempi saatavuus ottaen huomioon virallisten asiakirjojen julkisuutta koskevat eurooppalaiset vaatimukset.

Tämän perusteella, ja ottaen huomioon muu tarkastelujaksolla tapahtunut kehitys, komissio suosittelee vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksessa Suomelle, että se:

- edistää lautamiesten nimitysuudistusta ottaen huomioon oikeuslaitoksen riippumattomuutta koskevat eurooppalaiset vaatimukset;
- vie ulkomaisen lahjontarikoksen määritelmän tarkistamista eteenpäin;
- jatkaa toimia ministereihin ja ylimpiin virkamiehiin sovellettavan lahjomattomuus- ja vastuuvollisuuskehyksen lujittamiseksi hyväksymällä heitä koskevat käytännesäännöt;
- edistyy viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain uudistamisessa, jotta voidaan varmistaa asiakirjojen tosiasiallinen saatavuus ottaen huomioon virallisten asiakirjojen julkisuutta koskevat eurooppalaiset vaatimukset.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Tiedonannot eivät ole oikeudellisesti sitovia.

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 2 artiklassa säädetään unionin arvoista. SEU 6 artikla sisältää säädökset EU:n perusoikeuskirjasta ja EU:n liittymisestä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen. SEU 7 artiklassa säädetään menettelystä niiden tilanteiden varalta, joissa on selvä vaara, että jäsenvaltio loukkaa vakavasti SEU 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja, tai joissa jäsenvaltio loukkaa vakavasti ja jatkuvasti näitä arvoja.

EU:n perusoikeuskirjassa vahvistetaan tietyt EU:n kansalaisille ja asukkaille kuuluvat oikeudet ja vapaudet. Perusoikeuskirja on oikeudellisesti sitova.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Oikeusvaltiokertomuksen vastuuvallioikuntana Euroopan parlamentissa toimii kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE).

Euroopan parlamentti hyväksyi päätöslauselman (2024/2078(INI)) komission vuoden 2024 oikeusvaltiokertomuksesta 18.6.2025.

Kansallinen valmistelu

Institutionaalisten kysymysten jaoston kirjallinen menettely 5.–8.9.2025.
EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 11.–12.9.2025.

Eduskuntakäsittely

Euroopan komission tiedonanto: Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittaminen unionissa – tilannekatsaus ja mahdolliset jatkotoimet (E-kirje 17/2019 vp ja E- jatkokirjeet 17/2019 vp, 6/2020 vp, 19/2020 vp, 9/2021 vp ja 7/2022 vp, 3/2023 vp, 9/2024 vp sekä SuVL 2/2019 vp ja LaVL 18/2024 vp).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Oikeusvaltioperiaate ja perusoikeuksien kunnioittaminen ovat perustuslaissa vahvistettuja Suomen valtiosäännön keskeisiä periaatteita, joihin Suomi on sitoutunut myös EU:n jäsenenä sekä osana kansainvälisiä sopimusvelvoitteitaan (perustuslain 1 §:n 3 momentti, 2 §:n 3 momentti ja 2 luku).

Perusoikeuksista säättäminen kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 1 ja 2 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Taloudelliset vaikutukset

Tiedonanto ei itsessään aiheuta taloudellisia vaikutuksia. Kansalliset prosessit, joihin liittyy komission suositusten työstäminen, saattavat aiheuttaa vähäisiä taloudellisia vaikutuksia virkatyön osalta. Mahdolliset kustannukset katetaan olemassa olevien resurssien puitteissa.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Suomelle osoitettujen suositusten edistäminen

Suomi jatkaa suosituksen mukaisesti lautamiesten nimitysjärjestelmän uudistamista. Toistaiseksi ei ole ollut rahoitusta uudistuksen toteuttamiseen. Vaihtoehtojen selvittämiseksi on päätetty arvioida myös mahdollista luopumista lautamiesjärjestelmästä. Asiaa koskeva arviomuistio valmistui 17.4.2025. Lausuntotiivistelmä arviomuistiosta on julkaistu 1.9.2025.

Suomi jatkaa suosituksen mukaisesti korruptionvastaisia toimia. Korruption torjuntaan liittyviä lainsäädäntöhankkeita, ml. ulkomaisen tahon lahjontaa koskevan lainsäädännön tarkistaminen, on tarkoitus edistää EU:n korruptiontorjuntadirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä, joka on vielä neuvoteltavana. Direktiiviehdotusta on käsitelty eduskunnassa tunnuksella U 48/2023 vp. Valtioneuvosto hyväksyi 12.6.2025 periaatepäätöksen korruptionvastaisesta strategiasta ja toimenpideohjelmasta vuosille 2025–2027.

Ministereiden lahjomattomuutta ja vastuuvollisuuksia koskien menettelysääntöjen osalta ei ole tehty päätöksiä. Kansalliseen korruptiontorjuntastrategiaan ja sen toimenpideohjelmaan (2025–2027) sisältyy toimenpide, jonka mukaan vuoden 2025 aikana on tarkoitus koostaa ministereille suunnatut korruptiontorjunnan ja integriteetin edistämisen kannalta keskeiset ohjeet erilliseksi asiakirjaksi.

Työtä julkisuuslain uudistamiseksi on jatkettu. Oikeusministeriön asettaman lain uudistamista valmistelevan työryhmän toimikausi päättyi lokakuussa 2023 ja työryhmän

mietintö julkaistiin joulukuussa 2024 (OM julkaisuja 2023:32). Työryhmän mietintö oli lausuntokierroksella vuodenvaihteesta kevääseen 2024. Lausuntopalautteen arvioinnin jälkeen uudistamistyötä on päätetty jatkaa selvittämällä vielä lain salassapitoperusteiden muutostarpeet. Tätä varten käynnistettiin uusi lausuntokierros keväällä 2025. Lausuntopalautteen perusteella arvioidaan tarvetta mahdollisille lisäselvityksille, jonka jälkeen siirrytään työryhmätyöskentelyyn.

Muut asiaan liittyvät seikat

Unkarin oikeusvaltiotilanne

Euroopan parlamentti antoi syyskuussa 2018 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi sen toteamiseksi, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja. Unkarin SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisia kuulemisia on järjestetty yleisten asioiden neuvostossa kahdeksan kertaa, viimeksi toukokuussa 2025. Lisäksi yleisten asioiden neuvostossa on saatu tilannekatsauksia ja käyty näkemystenvaihtoa Unkarin tilanteesta useaan kertaan, viimeksi marraskuussa 2024. (ks. tarkemmin E 80/2018 vp)

Unkarin oikeusvaltiotilanteen korjaamista on pyritty edesauttamaan SEU 7 artiklan mukaisen menettelyn lisäksi ehdollisuusasetuksen nojalla sekä maan elpymissuunnitelmassa edellytettyjen oikeusvaltioon liittyvien uudistusten avulla. Neuvosto antoi 15.12.2022 täytäntöönpanopäätöksen unionin talousarvion suojaamiseksi oikeusvaltion periaatteiden rikkomiselta Unkarissa, ja asetuksen perusteella Unkarin koheesiosaanosta on tehty useiden miljardien eurojen jäädytyksiä. Komissio antoi 13.12.2023 ja 16.12.2024 ehdollisuusasetuksen edellyttämät arvionsa Unkarin sille ilmoittamien korjaavien toimien edistymisestä (ks. E 117/2024 vp). Päätöksissään komissio ei esittänyt muutoksia joulukuussa 2022 annettuun täytäntöönpanopäätökseen, koska Unkarin ei katsottu edistyneen riittävästi korjaavien toimien täytäntöönpanossa. Myös elpymisvälineistä Unkarille osoitettuja maksuja on jäädytettynä ja komission viimeisimpien arvioiden mukaan Unkarilta edellytetään tämän osalta vielä työtä mm. oikeusvaltiouudistuksia koskevissa välitavoitteissa.

Muut oikeusvaltioinstrumenttien perusteella käynnissä olleet menettelyt

Komissio antoi 20.12.2017 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi, jonka mukaan on selvä vaara, että Puola loukkaa vakavasti oikeusvaltioperiaatetta. Ehdotuksessa komissio esitti, että neuvosto käynnistäisi SEU 7 artiklan mukaisen menettelyn ensimmäisen vaiheen (7 artikla 1 kohta). Yleisten asioiden neuvostossa kuultiin Puolaa SEU 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun menettelyn ensimmäisen vaiheen mukaisesti kuudesti, viimeiseksi toukokuussa 2023, sekä saatiin tilannekatsauksia ja käytiin näkemystenvaihtoja useita kertoja, viimeiseksi maaliskuussa 2024. Puola esitteli helmikuun 2024 yleisten asioiden neuvostossa toimintasuunnitelmansa perustellussa ehdotuksessa esiin nostettujen oikeusvaltioperiaatetta koskevien puutteiden korjaamiseksi tähdäten SEU 7 artiklan mukaisen menettelyn päättämiseen. Komissio ilmoitti 6.5.2024 katsovansa Puolan oikeusvaltiotilanteen parantuneen siinä määrin, että SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaista selvää vaaraa oikeusperiaatteen vakavalle loukkaukselle ei enää ole. Komissio peruutti Puolaa koskevan perustellun ehdotuksensa toukokuussa 2024 ja Puolan osalta käynnistetty menettely on näin ollen päättynyt. (ks. E 7/2018 vp ja EJ 7/2024 vp)

Oikeusalan tulostaulu

Euroopan komissio julkaisi 1.7.2025 vuosittaisen tiedonantonsa EU:n oikeusalan tulostaulusta (EU Justice Scoreboard). Oikeusalan tulostaulu on yksi keskeisistä tietolähteistä komission oikeusvaltiokertomuksessa. Tulostaulussa esitetään vertaileva yleiskatsaus jäsenvaltioiden oikeuslaitosten tehokkuudesta, laadusta ja riippumattomuudesta, ja

se on yksi EU:n välineistä, joilla tuetaan EU:n oikeusvaltioperiaatteen noudattamista. Oikeusalan tulostaulusta tiedotetaan eduskuntaa erillisellä E-selvityksellä.

EU:n perusoikeuskirjan soveltamista koskeva vuosikertomus

Euroopan komissio on vuodesta 2010 lähtien julkaissut EU:n perusoikeuskirjan soveltamista käsittelevän vuosikertomuksen. Vuodesta 2021 alkaen vuosikertomus on keskittynyt perusoikeuskirjan soveltamiseen ja vaikutuksiin jäsenvaltioissa tietyllä aihealueella. Vuoden 2024 kertomuksen aiheena oli EU-rahoitus, jolla edistetään, suojellaan ja pannaan täytäntöön perusoikeuksia kaikkialla EU:ssa. Vuoden 2025 kertomusta odotetaan vuoden 2025 loppupuolella.

Asiakirjat

COM(2025) 900 final, SWD(2025) 926 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VNEUS, Maria Peltoniemi, +358 295 160537
VNK, Teija Pellikainen, +358 295 160646
OM, Jussi Mäkinen, +358 295 150528

VAHVA-tunnus

EU/384/2025